

V2001-98 05.11.2001

Oslo Nøytrale Byråvakt AS, samarbeid om transport av mors i Oslo - konkurranseloven § 3-9 - dispensasjon fra §§ 3-1 og 3-3

Sammendrag:

Oslo Nøytrale Byråvakt AS (tidligere Byråvakten AS) ble opprettet for kjøring av mors (døde mennesker) i Oslo og omegn. Selskapet er drevet av seks begravelsesbyråer tilknyttet Begravelsesbyråenes Forening - Norge, avd. Oslo, og får sine oppdrag fra Viking/politiet, privatpersoner, sykehus og offentlige institusjoner. Oslo Nøytrale Byråvakt AS er innvilget fornyet dispensasjon fra konkurranseloven for å kunne samarbeide om: 1. Pris overfor Viking/politiet samt donor- og obduksjonskjøring. 2. Pris overfor sykehjem og offentlige institusjoner. 3. Pris som skal faktureres Oslo Nøytrale Byråvakt AS fra vaktbyråene. 4. Fordeling av oppdrag mellom vaktbyråene. 5. Pris som skal faktureres oppdragsbyråene. Dispensasjonen er gitt på følgende betingelser: Oslo Nøytrale Byråvakt AS skal fakturere den samme pris til alle oppdragsbyråene, både medlemmer av Begravelsesbyråenes Forening - Norge, avd. Oslo, og andre byråer. 2. Det skal ikke på noen måte fremgå av informasjons- eller reklamemateriell fra Oslo Nøytrale Byråvakt AS at det er Begravelsesbyråenes Forening - Norge, avd. Oslo, eller medlemmer av denne organisasjonen som står bak tilbudet. 3. Prisene er kostnadsbaserte.

Innledning

Konkurransetilsynet viser til Deres brev av 13. juni 2001 der De søker om forlenget dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 for transport av mors i Oslo.

Byråvakten AS fikk i brev av 31. mai 1994 innvilget dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 og § 3-3 for å kunne samarbeide om følgende:

- pris overfor Viking/politiet samt donor- og obduksjonskjøring
- pris som skal faktureres Byråvakten fra vaktbyråene
- fordeling av oppdrag mellom vaktbyråene
- pris som skal faktureres oppdragsbyråene

Dispensasjon er gitt på følgende vilkår:

- Byråvakten skal fakturere den samme pris til alle oppdragsbyråene, både medlemmer av Begravelsesbyråenes Forening - Norge, avd. Oslo og andre byråer.
- Det skal ikke på noen måte fremgå av informasjons- eller reklamemateriell fra Byråvakten at det er Begravelsesbyråenes Forening - Norge, avd. Oslo eller medlemmer av denne organisasjonen som står bak tilbudet.
- Prisene er kostnadsbaserte.

Søknad om dispensasjon for samarbeid om felles pris overfor de pårørende ble avslått.

Dispensasjonen ble fornyet ved vedtak 29. juli 1996 og varte frem til 1. august 2001.

Dispensasjonen ble ved vedtak 5. mai 1997 utvidet til også å gjelde samarbeid om priser overfor sykehus og offentlige institusjoner.

Byråvakten AS ble opprettet for kjøring av mors (døde mennesker) i Oslo og omegn. Eierne i selskapet var da de 15 begravningsbyråene som var medlemmer av Begravningsbyråenes Forening - Norge, avd. Oslo (BFN-O). I dag har selskapet skiftet navn til Oslo Nøytrale Byråvakt AS, hvor eierne er de fleste (6) av de 12 begravningsbyråene i BFN-O. Selskapet har en vaktordning, der hvert enkelt byrå får vakter ut fra markedsandel for begravnings tjenester. Det byrået som har vakt, bruker Oslo Nøytrale Byråvakt sin bil og blir betalt per utrykning.

Oslo Nøytrale Byråvakt AS får sine oppdrag fra Viking/politiet, privatpersoner, sykehus og offentlige institusjoner. I år 2000 hadde selskapet 867 oppdrag, hvorav 408 var rekvirert av Oslo politikammer.

Det byrået som får det endelige oppdraget med begravelsen (oppdragsbyrået) behøver ikke å være det samme som hadde innkjøringen for Oslo Nøytrale Byråvakt AS. Oppdragsbyrået får en faktura fra Oslo Nøytrale Byråvakt AS, og de fakturerer denne videre til de pårørende. Byråene står fritt til å bestemme hvor stor andel de vil fakturere de pårørende.

Forholdet til konkurranseloven

I henhold til konkurranseloven § 3-1 første ledd er det forbud mot at to eller flere ervervsdrivende for salg av varer eller tjenester ved avtale, samordnet praksis eller på annen måte som er egnet til å påvirke konkurransen, kan fastsette eller søke å påvirke priser, avanser eller rabatter. Tilsvarende setter § 3-3 forbud mot markedsdeling i form av områdedeling, kundedeling, kvotefordeling, spesialisering eller kvantumsbegrensning

Et samarbeid mellom et flertall av BFN-Os medlemmer gjennom Oslo Nøytrale Byråvakt AS om priser og fordeling av oppdrag vil etter tilsynets vurdering omfattes av forbudet mot prissamarbeid i konkurranseloven § 3-1 førte ledd og forbudet mot markedsdeling i § 3-3.

Konkurransetilsynet kan i henhold til konkurranseloven § 3-9 dispensere fra forbudene i loven dersom ett eller flere av følgende er oppfylt:

- a) konkurransereguleringen innebærer at konkurransen i vedkommende marked forsterkes,*
- b) det må forventes effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved konkurransebegrensningen,*
- c) konkurransereguleringen har liten konkurransemessig betydning, eller*
- d) det foreligger særlige hensyn.*

En dispensasjon kan trekkes tilbake dersom vilkårene for dispensasjon ikke er oppfylt eller forutsetningen for dispensasjonen ikke lenger er til stede. Videre kan Konkurransetilsynet sette vilkår for dispensasjonen.

Dispensasjonen som ble gitt 31. mai 1994, fornyet 9. juli 1996 og utvidet 5. mai 1997 ble innvilget med hjemmel i konkurranseloven 3-9 pkt. b).

Konkurransetilsynets vurdering

Det samfunnsøkonomiske tapet ved konkurransebegrensningen

Det er viktig å ta i betraktning den spesielle markedssituasjonen begravelsesbyråene opererer under. De pårørende er i en vanskelig situasjon som kan føre til at de er svært lite prisfølsomme. Dette gir begravelsesbyråene en mulighet til å utnytte situasjonen. Dette var også noe av begrunnelsen for prisopplysningsforskriftene for gravferdstjenester.

Oslo Nøytrale Byråvakt AS hadde i 2000 totalt 867 oppdrag. Oslo Båretransport AS, som er eneste konkurrent i markedet, hadde 124 oppdrag. Samlet gir dette Oslo Nøytrale Byråvakt AS en andel av hente-markedet på ca. 85 prosent. Oslo Nøytrale Byråvakt AS har følgelig en betydelig markedsrett. Vaktordningen i Oslo Nøytrale Byråvakt AS fungerer slik at eierne får vakter fordelt etter foregående års markedsandel i gravferdsmarkedet, noe som utelukker konkurranse mellom eierne i dette markedet.

Hentemarkedet utgjør imidlertid en liten del av markedet for begravelsestjenester totalt og det er oppdraget med selve begravelsen som er inntektsbringende for begravelsesbyråene. Samarbeidet gjennom Oslo Nøytrale Byråvakt AS kan få betydelige konsekvenser for konkurransen i markedet for begravelsestjenester, om samarbeidet brukes til å skaffe eierne konkurransefordeler i forhold til det endelige begravelsesoppdraget.

For å sikre at samarbeidet gjennom Oslo Nøytrale Byråvakt AS ikke skal medføre et samfunnsøkonomisk tap er det, som nevnt ovenfor, ved tidligere vedtak knyttet vilkår til dispensasjonen. Disse vilkårene er:

- Byråvakten skal fakturere den samme pris til alle oppdragsbyråene, både medlemmer av Begravelsesbyråenes Forening - Norge, avd. Oslo, og andre byråer.
- Det skal ikke på noen måte fremgå av informasjons- eller reklamemateriell fra Byråvakten at det er Begravelsesbyråenes Forening - Norge, avd. Oslo, eller medlemmer av denne organisasjonen som står bak tilbudet.
- Prisene er kostnadsbaserte.

I tillegg ble søknad om dispensasjon for samarbeid om felles pris overfor de pårørende avslått.

Disse vilkårene ble satt for å sikre at BFN-O ikke skulle kunne bruke samarbeidet gjennom Oslo Nøytrale Byråvakt AS til å utnytte de pårørendes lave prisfølsomhet ved å sette en høy pris på hentetjenester, og for å sikre at samarbeidet ikke ble brukt til å skaffe BFN-Os medlemmer et konkurransefortrinn i forhold til oppdraget med selve begravelsen.

Det er tilsynets vurdering at dersom vilkårene for dispensasjon er oppfylt, er det lite sannsynlig at dette samarbeidet medfører et samfunnsøkonomisk tap. Tilsynet har vært i kontakt med Oslo Nøytrale

Byråvakt AS, deres konkurrent (Oslo Båretransport AS) og den største kunden (Viking/politiet), og ikke funnet holdepunkter for at vilkårene er blitt brutt.

Den forventede effektivitetsgevinsten

Dispensasjonen av 31. mai 1994 ble gitt på grunnlag av en forventet effektivitetsgevinst. Både tilbyder (Byråvakten AS) og kjøper (Viking/politiet) mente den gangen at en slik gevinst ville bli oppnådd ved at byråene delte på investeringsutgifter til bil og lønnskostnader ved beredskap. Siden både tilbyder og kjøper mente at et samarbeid ville medføre betydelige besparelser, fant tilsynet at denne vurderingen trolig var riktig.

Det var imidlertid så stor usikkerhet knyttet til denne gevinsten at dispensasjonen bare ble gitt for to år, med krav om at Byråvakten AS sannsynliggjør effektivitetsgevinsten ved en eventuell søknad om forlengelse. Da spørsmålet om forlengelse kom opp i 1996, var det derfor vedlagt en økonomisk analyse "Byråvakten AS - driftskostnader, alternativkostnader og kostnadseffektivitet" av Simen A. Dæhli. Rapporten konkluderer med at

"den reelle kostnaden ved å opprettholde Byråvaktens AS' servicegrad for enkeltbyråer faller vesentlig høyere enn dagens drift av Byråvakten AS. Dette skyldes i hovedsak at lønnskostnadene ved vaktberedskap blir fordelt på færre oppdrag."

Denne analysen ble lagt til grunn for dispensasjonsvedtaket i 1996.

Tilsynet er imidlertid senere blitt gjort oppmerksom på at lønnskostnadene i hovedsak er knyttet til antall utrykninger. Siden dette tallet vil være relativt konstant, kan det ikke argumenteres at et samarbeid vil medføre noen effektivitetsgevinster pga. lavere lønnskostnader. Kostnadene ved å ha noen i beredskap antas å være relativt små (begravelsesbyråene har allerede i dag døgnvaktordning som ikke er knyttet til turnusen i Oslo Nøytrale Byråvakt AS).

I rapporten dokumenteres det ikke særlige effektiviseringsgevinster når det gjelder bilkostnader, idet alle byråer allerede har en bårebil som kan benyttes til hentetjenesten. Denne bårebilen må imidlertid ha en del ekstra utstyr for å tilfredstille krav fra Viking/politiet.

En sentral forutsetning for konklusjonene i rapporten er at alle begravelsesbyråene vil drive hentetjeneste på egen hånd om de ikke får videreføre samarbeidet gjennom Oslo Nøytrale Byråvakt AS, noe som totalt sett vil gi høyere kostnader enn samarbeid. Dette er ikke gitt, kanskje ville bare et fåtall av de seks deltakerne i Oslo Nøytrale Byråvakt AS drive egen hentetjeneste hvis samarbeidet forbyes.

Tilsynet er derfor fremdeles i tvil om samarbeidet gjennom Oslo Nøytrale Byråvakt AS, som følge av kostnadsbesparelser, vil medføre en effektivitetsgevinst av noen størrelse.

Det har imidlertid, i samtaler med Oslo Nøytrale byråvakt AS' største kunde (Viking/politiet), kommet frem at de er fornøyd med dette samarbeidet og at de vil beklage det om samarbeidet gjennom Oslo Nøytrale Byråvakt AS måtte opphøre.

Avtalen om henting av mors for politiet er en del av en større avtale politiet har med Viking Redningstjenester AS. Viking har fått denne avtalen etter at Falken, som var eneste konkurrent, trakk seg fra anbudsrunderen. Oslo Nøytrale Byråvakt AS fungerer her som en underleverandør for Viking. Det virker rimelig at politiet ønsker seg en totalavtale med Viking, som igjen ønsker en avtale med en underleverandør, ut fra et effektivitetshensyn. Da Viking/politiet, etter sju års samarbeid med Oslo Nøytrale Byråvakt AS fremdeles ønsker en slik avtale, er det rimelig å anta at effektivitetshensynet er oppfylt.

Det er derfor rimelig å anta at samarbeidet gjennom Oslo Nøytrale Byråvakt AS medfører en samfunnsøkonomisk gevinst utover de kostnadsbesparelsene man oppnår ved samarbeidet.

Konklusjon

Konkurransetilsynet konkluderer med at samarbeidet gjennom Oslo Nøytrale Byråvakt AS medfører en effektivitetsgevinst som kan forsvare en dispensasjon etter konkurranseloven § 3-9 pkt. b), gitt at vilkårene for dispensasjonen blir fulgt.

Vedtak

På bakgrunn av ovennevnte vurdering har Konkurransetilsynet med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 pkt. b) fattet følgende vedtak:

Oslo Nøytrale Byråvakt AS innvilges dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 første ledd og § 3-3 for å kunne samarbeide om følgende:

- pris overfor Viking/politiet samt donor- og obduksjonskjøring
- pris overfor sykehjem og offentlige institusjoner
- pris som skal faktureres Oslo Nøytrale Byråvakt AS fra vaktbyråene
- fordeling av oppdrag mellom vaktbyråene
- pris som skal faktureres oppdragsbyråene

Dispensasjonen gis på følgende betingelser:

- Byråvakten skal fakturere den samme pris til alle oppdragsbyråene, både medlemmer av Begravelsesbyråenes Forening - Norge, avd. Oslo, og andre byråer.
- Det skal ikke på noen måte fremgå av informasjons- eller reklamemateriell fra Oslo Nøytrale Byråvakt AS at det er Begravelsesbyråenes Forening - Norge, avd. Oslo, eller medlemmer av denne organisasjonen som står bak tilbudet.
- Prisene er kostnadsbaserte.

Vedtaket trer i kraft straks og gjelder til 5. november 2006.

Vedtaket kan påklages innen 3 uker. En eventuell klage stiles til Arbeids- og Administrasjonsdepartementet, med sendes til Konkurransetilsynet. For øvrig vises det til vedlagte skjema "Melding om rett til å klage over forvaltningsvedtak".

Dispensasjonen kan trekkes tilbake dersom vilkårene for dispensasjonen ikke er oppfylt eller forutsetningene for dispensasjonen ikke lenger er til stede, jf. konkurranse-loven § 3-9 tredje ledd. Dersom det er behov for dispensasjon ut over utløpsdatoen, bes De søke i god tid.

[til toppen](#)